

вироблення конкретних дієвих заходів щодо боротьби з вказаним негативним і небезпечним за своїми наслідками явищем.

Список використаних джерел

1. Суслина А. Л. Борьба с теневой экономикой в России: частные аспекты общих проблем / А. Л. Суслина, Р. С. Леухин // Финансовый журнал. – 2016. – № 6. – С. 46–61.

2. Friedman E. Dodging the grabbing hand: the determinants of unofficial activity in 69 countries / E. Friedman, S. Johnson, D. Kaufmann, P. Zoido-Lobaton // Journal of Public Economics. – 2000. – № 76 (4).

3. Revenue Administration: Managing the Shadow Economy // IMF. – 2010.

4. Покида А. Масштабы и следствия развития ненаблюдаемой «серой» экономики в различных сферах жизнедеятельности российского общества [Электронный ресурс] / А. Покида // Центр социально-политического мониторинга РАНХиГС. – 2014. – Режим доступа: http://www.ranepa.ru/docs/Nauka_Konsalting/tenevaya-ekonomika.pdf. – Загл. с экрана.

Андрущенко І. Г. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри фінансового права та фіскального адміністрування Національної академії внутрішніх справ

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК ОДНА З ГЛОБАЛЬНИХ ЗАГРОЗ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТИ

Світові глобалізаційні процеси спонукають до активного розвитку відносин у сфері господарювання, виводять їх на міжнародний рівень. У сучасних умовах, тіньові відносини є необхідним елементом будь-якої економічної системи суспільства. Нелегальний товарообіг заборонених до вільного продажу товарів, організована злочинність, яка контролює значну частину економіки, посилення корупції та кримінального терору загрожують стабільності будь-якої держави, стримують економічне зростання, змушують суб'єктів господарювання керуватися правилами виживання в умовах конкурентної

боротьби. У період глобалізації такі види тіньової активності, як наркобізнес, незаконна торгівля зброєю, проституція, тероризм, відмивання «брудних» коштів, нелегальна трудова міграція тощо, постають однією з найгостріших проблем світової спільноти. Об'єктивні економічні закони стають другорядними, тобто атрибутом тих суб'єктів господарської діяльності, які не мають можливості виходу на тіньовий ринок. Держава, в якій тіньові відносини органічно вбудовані у формальну сферу, відрізняється від держави легальної та конституційної тим, що функції, які мають бути виключені з ринкового обігу, втрачають характер суспільного блага і стають предметом купівлі-продажу. Тіньова держава заснована на комерціалізації всіх цінностей і благ, на перетині понять «держава» і «ринок», де друге поглинає перше.

Основою структури тіньової економіки є відображення принципів і специфіки ринкової економіки: відособленість та самостійність структурних ланок, виробників, наявність стійкої фінансової системи, використання ринкової кон'юнктури, свобода у прийнятті рішень суб'єктами господарювання, конкуренція тощо. Отже, тіньову економіку необхідно розглядати як систему конкретних видів господарської діяльності, що мають певні джерела, що практично цілком копіює формальну сферу. Таким чином, основні види тіньової активності – це діяльність у сфері виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ як всередині національної держави, так і за її межами. Таким чином, тіньову економіку можна розглядати як своєрідний «дублікат» легальної економіки, що розвивається відповідно до загальних економічних принципів і перебуває в гармонійній рівновазі зі своїм середовищем. Будь-який вид господарської діяльності здійснюють під час взаємодії окремих суб'єктів. У процесі розгляду явища тіньової економіки як похідної від легального сектору доцільно визначати її як систему відносин між окремими індивідами, групами індивідів, індивідами й інституційними одиницями, між окремими інституційними одиницями з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ і послуг, результати яких з конкретних причин державні статистичні органи не враховують.

Під час здійснення аналізу наявного середовища тіньової економіки потрібно брати до уваги відмінності між причинами її виникнення та активного зростання.

Умови виникнення тіньового сектору формуються внаслідок особливостей розвитку різних сфер суспільної діяльності. У економічній сфері тіньову економіку породжують суперечності ринкового господарства, серед яких: тривалий спад виробництва; низький рівень одержуваних доходів у порівнянні з високою тривалістю робочого дня; ускладнення державних правил господарської діяльності; нестача фінансових ресурсів у підприємців тощо.

У соціальній сфері зростання тіньового сектору зумовлено соціальною структурою суспільства, тобто становищем різних груп населення і соціальною політикою держави (наприклад, високий рівень безробіття, низькі показники соціально-економічного розвитку).

У правовому секторі тіньові відносини розвиваються внаслідок недосконалості правових засад ринкового господарства та правозастосовної практики. Соціально-культурна сфера має інерцію історичного минулого, в якому набули становлення певні традиції та звичаї господарської діяльності, сформувалась етична основа підприємництва.

У контексті політичного життя суспільства на формування вищезазначеного становища впливає якість державної політики, ефективність державного впливу на тіньову економіку. Так, посилення державного регулювання, провокує зростання тіньового сектору економіки, підвищення рівня бюрократизації правил господарського життя, а також поширення корупції та свавілля чиновників.

На сучасному етапі розвитку цивілізації наукову спільноту цікавлять причини активного зростання тіньової активності в різних державах. Традиційно їх розподіляють на загальні та специфічні. Загальні є характерними для всіх моделей ринкової економіки, а специфічні – розкривають особливості тіньової економіки на рівні конкретної країни чи регіону. Серед загальних причин можна виділити недосконалість ринкової системи, що характеризується непереборними внутрішніми дисфункціями, що підштовхують суб'єктів господарювання приймати неоптимальні чи небажані для суспільства економічні рішення. Маючи прагнення

максимізувати прибуток, кожен суб'єкт господарювання бажає перемогти конкурентів. Перед учасниками тіньових процесів недоліки ринку постають як ситуації, які можна використати для отримання з мінімальними видатками і ризиком незаконного доходу й уникнути юридичної відповідальності.

Зауважимо, що проведення важливих ринкових реформ в умовах досить високого рівня монополізації економіки, її структурної диспропорції, спричинили формування негативних факторів, що дестабілізують національний розвиток, зокрема чинників зростання тіньової активності.

В умовах тотальної глобалізації навіть країни, які успішно розвиваються, піддаються ризику, адже цілком відкривають власну економіку глобальному простору. Проте ми не закликаємо до замкнутості, а до оптимальної доступності економіки країни світовому ринку, взаємної відкритості відносин, системного та ретельного контролю за товарними потоками, дотримання міжнародних правил співпраці, загального протистояння тінізації світової економіки, а також до співвіднесення рівня та масштабу співпраці з пріоритетами національної безпеки [1, с. 51–52].

Глобалізаційні процеси є неминучими і закономірними. Загострення національних проблем відбувається незалежно від рівня інтеграції держави в світовий простір. Однак, у разі ізоляції окремої країни, способи протистояння загрозам, що генеруються міжнародною спільнотою, будуть їй недоступні. Основним завданням всіх країн постає виявлення тих специфічних рис глобалізації, які можуть стати причиною розвитку тіньових процесів з метою їх своєчасного прогнозування та ліквідації.

Таким чином, впродовж останнього десятиліття тіньова економіка перетворилася в одну з глобальних загроз розвитку світової спільноти, обговорювану на численних міжнародних форумах. Глобальний характер тіньової економіки вимагає застосування невідкладних заходів усіма країнами – учасницями міжнародного ринку. Так, ускладнення наркоситуації, розвиток наркобізнесу навіть в тих державах, для яких такі процеси взагалі були нехарактерні, збільшення кількості людей, що вживають наркотики, спонукало більшість країн світу приєднатися до міжнародних конвенцій, присвячених контролю над наркотиками.

Список використаних джерел

1. Головкин М. В. Закономерности развития теневой экономики в условиях глобализации : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01 : 08.00.14. / Мария Владимировна Головкин. – Ростов н/Д., 2005. – 166 с.

Баранова В. В. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та фінансів факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ТУРБУЛЕНТНОЇ ЕКОНОМІКИ НА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Термінологічна дифузія як прояв посилення міждисциплінарності в сучасній науці призвела до того, що поняття турбулентності з далекої від економічної науки сфери знань – механіки рідини і газу – почали вживати для визначення економічних систем, розвиток яких переходить від ламінарного руху до хаотичного з переважанням нелінійних процесів. Турбулентність в широкому контексті тлумачать як дуже поширене явище самоорганізації, в результаті якого відбуваються регулярні або нерегулярні (хаотичні) переходи від хаосу до порядку і навпаки.

Турбулентність – це особливо складна траєкторія руху і національної економіки, і окремої фірми в «вихровому потоці» різноманітних змін, під час якого їм доводиться постійно виживати і забезпечувати поступальний рух вперед. Турбулентність означає крайню ступінь нестабільності глобальної економічної системи, коли ймовірність досягнення точки її біфуркації і/або зламу є надзвичайно високою. Для турбулентності характерним є глибокий ризик в різних секторах (фінансовому і реальному). Він здатен спричинити деградацію та руйнування певної системи новою конфігурацією переділу глобального світу, ресурсів країн, посиленням конфлікту різних культур, розв'язанням регіональних збройних конфліктів.

На думку науковців, усі часи є турбулентними, оскільки містять різноспрямовані сили і дії. Однак для біполярного світу, де існувало дві протилежні системи, економічна турбулентність була невластива. Дві наддержави тримали все під контролем, у